

MAGYAR VIDÉK.

Előfizetési feltételek:

Egy évre 4 ft.
Félévre 2 ft.
Negyedévre 1 ft.
Egy szám ára 10 kr.

A lap kiadólivatala Nobel Armin könyvkereskedésében van, hová az előfizetéseket küldendők, s minden egyéb küldemény is csak oda czimezendő.

SZÉPIRODALMI, ISMERETTERJESZTŐ

ÉS

TÁRSADALMI KÖZLÖNY.

Megjelenik: minden Szombaton.

Hirdetések

négyszet centiméternyi tér szerint számítatnak. — Egyszeri beiktatás ára minden négyzet centiméterét 1 krajczár. — Bélyeg külön 30 krajczár. — Előfizetőink kedvezményben részesülnek.

Nyílt térítésorunként 10 krral számítatnak.

Egyleti élet Magyarországon.

Ha úgy, mint a szappan, az egyleti élet is a nemzetek kulturfeljődésének legbiztosabb fokmérőjét képezi, akkor Magyarországot eléggé tekintélyes állás illetné meg a civilizáció misszionáriusaként szereplő népfajok között. A társadalmi tevékenység kevés terén vagyunk képesek alig két évtized alatt olymértvű haladást felmutatni, mint ott, hol a társadalmi örök humanitárius és közművelődési célok elérésére egyesültek.

Fellette érdekes és tanulságos képét nyújtja a magyar társadalom egyleti életének az orsz. statisztikai hivatal által imént közzétett vastos kötet: „Magyarország egyletei és társulatai 1878-ban.” Első e nemű publikációja ez a derék hivatalnak s méltányolva az első kísérlet roppant nehézségeit, csak feltétlen elismeréssel lehetünk a munka rendezettségére, pontosságára és teljességére iránt. A következőkben megkíséreljük a nagyterjedelmű anyagból az érdekesebb adatok összesítését egy hírlapi cikkünk keretében szorítani.

1878-ban Magyarországon (Horvát és Szlavonországot és Fiumét ide nem értve) 3995 egylet állott fenn, ezek közt 1275 ipartársulat, 60592 taggal és 157 ezer ft. évi bevétellel. A 3995 egylet közül 55 alakult a jelen századot megelőzőleg, a század első három évtizede alatt 52, a második 3 évtized alatt pedig 377, összesen telát 1860-ig a fentiek közül 484 hazai egylet keletkezett, míg a fennálló többi negyedfél ezer keletkezése a lefolyt két évtizedre esik.

Ausztriában 1877-ben 11.017 egylet állott fenn, az arány azonban nem oly kedvezőtlen, ha tekintetbe vesszük, hogy a 70-iki népszámlálás szerint Ausztriában az iparral és kereskedelemmel közvetlenül foglalko-

zók száma az összes népességnek 13-3%-át, nálunk pedig csak 5-1%-át teszi ki.

A városokban nálunk minden 927, a megyékben minden 4328 lélekre esik egy egylet; míg ha az egyleti tagok számát vesszük alapul, a megyékben minden 32, a városokban pedig minden 4 lélekre esik egy egyleti tag.

Magyarország valamennyi egylete 1878-ban összesen 672.834 tagot számlált, az évi bevétel pedig 6.645.000 forintot, az egyleti vagyon 29.035.000 forintot tett.

Az egyletek főcsoportjai számára néve az 1275 ipartársulat után következők sorakoznak: 964 társas, 535 önszegélyző, 246 tiszoltó, 225 jótékony, 131 nevelő és oktató, 82 gazdasági, 59 irodalmi és tudományos, 43 vallásos, 42 kereskedelmi, 19 visszabályozó egylet stb. A tagszám tekintetében legelő állanak az önszegélyző egyletek 241.997, a társas egyletek 89.725, a vallásos egyletek 61.773 taggal.

Az önszegélyző egyletek bevétele 1878-ban 1.274.000 forintot, vagyona pedig 4.297.000 forintot tett, volt pedig közöttük: 6 bányamunkás, 298 általános, 67 iparos, 10 kereskedelmi, 38 munkás betegsegélyző vagy temetkezési egylet, 5 kiházasító, 11 kölcsönös biztosító, 15 nyugdíj, 13 hadastyáni egylet, 15 takerék-magtár, 56 ált. segélyző egylet.

Jótékony egyleteink száma 225 (Ausztriáé 990), 43.095 taggal, 485.000 ft. évi bevétellel és 2.267.000 ft. vagyonnal. A 148 nőegylet között legkiterjedtebb mifkődési köre van az 1866-ban alapított „Pesti izr. nőegylet”-nek; tagjainak száma 1700-ra, évi bevétele 30.000 ft-ra míg s 1878-ban többek közt 797 személyt alkalmi, 986-ot havi segélyben, 361-et pedig negyedévi lakbérsegélyben részesített.

A 13 szaba d k ö m i v e s páholyknak 2025 tagja

és 27000 ft. évi bevétele van. Legnépesebb a magyarországi János-rendi nagy páholy 1000 taggal, míg legnagyobb bevétele (tízezer ft.) felett a skót szertartású „Magyarország nagy oriense” rendelkezik.

Nevelő és oktató egylet 131 létezik 17 ezer 713 taggal és 225 ezer ft. bevétellel, s pedig van közöttük: 15 gyermekkert, 46 kisdudóvó, 32 iskola- és népnevelési egylet, 11 nőképző, 3 felnőttek oktatására alakult s 24 tanítógylet. Az első ovodát az „I. terézvárosi kisdudóvóknak egylete” létesítette Pesten 1834-ben.

964 társas egylet közt ki van mutatva: 227 kaszinó, 515 olvasó és társas egylet, 39 polgári kör, 61 népkör, 11 gazdasági, 28 iparos, 9 kereskedelmi társas és olvasógylet, 30 ifjúsági, 33 iparos ifjúsági, 11 keresked. ifjúsági önképzőkör, összesen 89 ezer 725 taggal.

A 312 egyletet magában foglaló „gyakorló” egyletek csoportjához tartoznak a következők: 3 atletikai kör, 20 koresolyázó- és esolnakázó-, 2 tekéző-, 6 mfkedvelő-, 13 vadász- 6 lovaregylet. Továbbá: 15 torna-, 82 lövész-, 125 dalegylet, 20 zenegylet, 7 gyorsíró-egylet. A legrégibb lövész-egyletek a késmárki és szepesbélai, az előbbi 1510-ben, az utóbbi 1637-ben alakult.

Az országban létező 21 iparegyletnek 1878 végén 6333 tagja, 31 ezer ft. évi bevétele és 186 ezer ftnyi egyleti vagyona volt. Ezen egyletek élén az 1851-ben feloszlott magyar iparegyesület utódjaként 1867-ben alakult „Országos magyar iparegyesület” áll, 1600 taggal és 12000 ft. évi bevétellel; az általa Budapestten létesített ipartanodákat 14—1500 növendék látogatja.

Míg az iparos Ausztriában 370 egylet alakult a gazdaság emelésére, addig Magyarországon földművelő ország létre csak 82 gazdasági egyesület

T á r c s a.

Mi a szív?

Mi a szív? — Egy sötét kamra,
Büszke göggel tele rakva;
Mi a szív? — Mélységes tenger,
Dicső érzelmek tengere,
Ékes gyöngygyel, fényes gyöngygyel,
Gyémánt gyöngygyel színg tele.
Mi a szív? Az éden kertje,
Édes gyümölcsökkel tele.
Mi a szív? Isten lakása,
Édes szeretet tanyája,
Telve édes érzelmekkel.
Kínok, poklok tág tanyája,
Telve átkos fürtelemmel.
Benne kegyelem csirája.
Benne a gonoszság magva.

Udvary J.

Kedves egészségére váljék!

Művelődéstörténeti karcolat a prüsszentésről.

A „Magyar Vidék” t. olvasói az e lap hasábjain között művelődéstörténeti cikkeinkben, ha ugyan érdemesnek tartották azokat szives figyelmükre méltatni, már több oly szokásra nézve találhattak föl-

lágosítást, melyeknek eredete a réges-régen elmult korban keresendő, melyek azonban, jóllehet keletkeztekre ma már szinte neveléséges gondolkozásból, együgyű, gyermekek világnézet adott okot, még napjainkban is állhatatosan fenmaradtak, s változást legfőjebb anyiban szenvedtek, hogy különböző korokban már is más jelentést, magyarázatot fűzött azokhoz a babonás rövidlátóságából kivetközni nem képes emberiség. Jelen sorainkban szintén egy ily kiríthatatlannak látszó babonás szokás sajátszerű eredetét szándékozunk tisztába hozni, főképpen azon adatok alapján, melyeket a jeles angol tudós, Tylor B. Edward gyűjtött össze az emberi nem művelődésének kezdeteiről irt kitűnő munkájában.

A műveltebb körökben már lassanként gyérülő ama szokás, melynélfogva prüsszentéskor az illetőnek jót kívánunk, némelyek szerint 591. esztendőben keletkezett, a mikor is Nagy Gergely pápa uralkodása idejében Rómában szörnyű mértékben pusztított egy járványos betegség, melynek áldozatai folytonos prüsszentés között adták ki lelküket. Ámde híteles kutforrások értesítenek arról, hogy e szokás nem csak a görögöknél és rómaiaknál, hanem az őstentalantoni zsidóknál is dívott, sőt a civilizált világgal még semminemű érintkezésbe sem lépett vad népeknél is feltalálható.

A görögök a prüsszentés alkalmával azt mondták: „Élj!” vagy „Zeusz tarlson meg” s e zo-

kás keletkezétre vonatkozólag hitregyük azt tartotta, hogy Prometheusz szobra prüsszentéssel adta legelső jelét életének. Homerosz hőskölteményéből, az Odüsszeából olvashatjuk, hogy a prüsszentéshez már akkor is azon babonát kötötték, melyet mai nap tapasztalhatunk a köznépnél. Uliasszes felesége ugyanis, midőn már alig szabadulhatott kérőinek toladódásától, magában kérte az isteneket, vajha férje már egyszer hazajutna, s egészen megvigasztalódott, mert fiának, Telamachosznak azon pillanatban történt prüsszentése azt jelenté, hogy kérelme teljesül. Xenophon is kedvező jelnek mondja a prüsszentést, Arisztoteles szerint pedig a nép azt az istenek áldásának tekinté. Egy görög epigramm egy hosszú orral megáldott embert azzal gúnyol, hogy az nem mondhatja magának prüsszentéskor a szokásos jókívánatot, mert nem is hallja, mikor prüsszent — levén az orra nagyon messzire a fileitől.

A rómaiak „Salve!”-t (légy egészséges!) kiáltottak prüsszentéskor, s Pliniusz e szokás eredetén tövén a fejt, megjegyzi, hogy még Tiberiusz császár is, a legkomorabb ember, követi ezen szokást.

A zsidó üdvözlési forma így hangzik: „Tobim chajim!” (Jó élet!) s a mohamedán, ha valaki prüsszent, semmi esetre sem mulasztja el mondani: „Dicséretesek Allah!” Angolországban még a 11. században is a régi angolzász közzöntő forma „Was-sail!” dívott a prüsszentés rossz következményeinek

képes felmutatni, 15582 taggal, 356 ezer frt. bevétellel és 1¹/₂ millió frt. egyleti vagyonnal.

Az 1870-ki népszámlálás a föld- és erdőműveléssel foglalkozó birtokokat, bérleket és gazdatisztereket Horvát- és Szlavonországon kívül 1,692,000-ore teszi, e szerint csak minden 20,600-ra esik egy gazdasági egylet, s csak minden 108-dik birtokos, haszonbérlet és gazdatiszt vett részt a gazdasági egyletekben.

A gazdaság speciális érdekei emelésére léteznek: 1. orsz. erdészeti, 2. haltenyésztési egylet (Rozsnyón és Késmárkon), 5. kertészeti, 4. mérhészeti, 10 szőlőszeti és borászati egylet.

A 42 kereskedelmi társulat összes tagjainak száma csak 4520-ra rug: az évi bevétel 733 ezer frt, az egyleti vagyon 509000 frt. Csak minden 1426 kereskedőre esik az országban egy társulat és csak minden 13-ik kereskedő tagja valamely társulatnak. Még a 25 sz. kir. városok közül is tizenegyből egyáltalán nem létezik kereskedelmi társulat, mint például Pécsent, Sopronban, Szabadkán, Szekesfehérvárott, Temesvárott stb.

Az 59 vízszabályozó társulat között legrégibb az 1844-ben alakult „Szarvas-Kácafoki gáttársulat” és az 1846-ban alakult „Felső-Bodrogi vízszabályozó társulat.” A Dékány Mihály által szerkesztett összeállítás szerint 1876-ban az ármentesítő társulatok hatásköre kiterjedt 4 791,000 (1200 öles) hold ármentesített területre, a fölfpélt területre hossza kitért 3459 kilométert, az ármentesítési kiadások pedig kezdettől 1876 végéig kitétek 35 millió 843000 forintot.

Társúki miatt eskis összesítetten sorolhatjuk fel a hivatalos kimutatásokban foglalt következő egyleteket: 246 füzölő egylet (40,884 tag), 59 tudományos és irodalmi társulat 26430 taggal (Ausztriának 269 ily társulata van); 14 művészeti társulat (3278 tag), 15 vallásos egylet (61,773 tag). Továbbá 6 honvéd-eget, 9 szimfőpártoló-, 6 szepítési-, 10 községi- és körjegyző-eget.

Végül Papa városában 1878. év végén következő egyletek és társulatok állottak fenn:

Alakulási év	Tagok száma	Évi bevétel	Vagyon	
„Bikur Cholim” betegsegélyző egylet	1820	160 tag	300 frt.	800 frt.
Cassino	1835	173 „	1538 „	98 „
Chewra-Kadischa jótékony-eget	1739	220 „	3048 „	15000 „
Ismeretterjesztő egylet	1874	58 „	44 „	200 „
Izr. iparosokat gyámoltó „	1869	75 „	307 „	450 „
Jogász-segélyző egylet	1868	30 „	96 „	1200 „
Jótékony nőegyet	1873	379 „	2512 „	5729 „
Kertész-társulat	1875	62 „	88 „	135 „
Krajczár-eget	1877	280 „	95 „	187 „
Lövész-eget	1873	114 „	291 „	500 „
Önkéntes tűzoltó-eget	1871	596 „	1037 „	9076 „
Polgári kör	1867	180 „	978 „	2000 „
Reformatus főiskolai képző társulat	1842	122 „	320 „	1100 „
„Schiur”-eget (biblia és thalmid tanítására)	1820	110 „	300 „	4000 „
„Sandkoos” koma-egyl. (szeg. bet. ágazatok támogat.)	1778	50 „	60 „	—
„Gau” le Dalim” szegényeket gyámol. egylet.	1836	225 „	270 „	500 „
Pápa és vidéki tanító-eget	1876	68 „	134 „	200 „
Asztalos ipartársulat	1872	15 „	15 „	—
Általános „	1874	120 „	180 „	1024 „
Czipész „	1873	50 „	10 „	—
Csizmádia „	1873	135 „	57 „	954 „
Fazekas „	1877	22 „	51 „	42 „
Kovács; rézműves; késes ipartársulat	1876	42 „	49 „	179 „
Lakatos, bádgos, puskás és reszelő vágó ipart.	1874	19 „	92 „	210 „
Malom-ipartársulat	1876	35 „	272 „	125 „
Szűcs „	1872	21 „	7 „	—
Takács, kefekötő és esutorás ipartársulat	1876	52 „	25 „	—
Összesen 27 egylet és társulat		3413 tag.	12176 frt. évi bevétel.	43709 frt. egyleti vagyon.

Felhívás a nemzethez!

II.

Tévedés szerintem azon állítás: „mi művelt, de szegény nemzet vagyunk!”

Ne tünjünk bihának! legyen erőnk, bátorságunk bevallani gyöngéinket azon erős elhatározással, hogy tudjuk is, akarjuk is orvosolni.

Viszonyainkat elfogulatlanul tekintve, mindenkinek be kell ismerni, hogy mi épen azért vagyunk szegények, mert nagyrésztben legalább nem vagyunk művelték. A valódi műveltség legbiztosabb, sőt egyedüli forrása a jólétek és vagyonosodásnak. A nemzetes műveltség pedig szüli az erőt, s az erős és csakis az erős nemzet az, mely minden viszonytag-ságot legbiztos, magas rendeltetéséhez képest független ura tud lenni helyzetének!

Ha tehát a „legnagyobb magyart” nemcsak füres szóval magasztaljuk, hanem tanításait a gyakorlati életben tettel is követni akarjuk, ezt nézetem szerint úgy tehetjük és tesszünk is kell, ha minden halogatás nélkül hozzáfogunk a munkához.

Nem szeretnék sem tulozni, sem félreértetni.

Van elég elcsajátítani valók, van az idegen tudomány, ipar és tőkere szükségünk, eselekedjünk tehát a nyugoti kulturálmok példáján okulva, de ne majmoljunk őket mindenben! Hogy ezen eszmét némileg konkrét alakban is bemutatassam, kövessenek egy pillanatig azon térre, melyen eddigelé leginkább foglalkoztam:

Általában elfogadott elv, hogy hazánkat iparállamnak kell emelnünk; és én főleg ez irányban kezdettem meg működésemet. Az e téren tapasztalt eszmét, érdemem feletti kitüntetésem azon hálás elismeréssel fogadom, hogy ebbeli törekvésemben a társ-

dalom minden osztálya buzditani és támogatni hajlandó. De mindig jobban meggyőződom, hogy mind az én fáradozásimnak, mind az enyémmel kevesebb közledeknek is mindaddig nem lesz kívánt sikere, míg ennek előfeltételek, vagy ha lehet, azzal együttesen mezőgazdasági iparunk hiányát nem orvosoljuk, meg nem szüntetjük; mert:

A természet törvénye és rendje, hogy a meglévő vagyon kell előbb czél szerűen és teljesen érvényre juttatni és felhasználni, mielőtt egy újabb és még meg nem levőnek megszerzésére törekedjünk. Már pedig a birtokunkban levő circa 46 millió holdnyi termőföldből jelenleg mondhatni alig fele része a magán nagyuri birtok az, mely nagyobbára legalább okszerűen kezeltetik, míg a másik bizonyára nagyobb fele rész, circa 25 millió hold, mely az állam, egyház, községek, kis birtokosok kezén van, nagyobb részben nincs okszerűen kezelve alatt. Ezt azon körülmény is igazolni látszik, hogy a használatban levő circa egy millió eke közül még ma is jóval több mint fele rész: fa eke! továbbá, hogy egy hold szántóföld tiszta jövedelme nálunk általában 4 frt, holott más kultúr államokban pedig rosszabb talajviszonyok mellett is ez 2-3-szor annyit teszen ki. De ezen állapot jelenségeit az életben is igazolva lenni látjuk, midőn a kisbirtokosok rossz marhával rossz eszközökkel rosszul megszántott sovány földjébe „a bevett silány meg után csak kissé nem kedvező időjárás mellett is alig van annynyi termés, miből az állami és községi terheket fedezni képes volna. Hát még a földogl, az ember; az a szegény földműves. — Minő annak háza, ruházata, családállása!

Hogy a kézműipar valóban felvirágozhatnék, egyebet most mellőzve, első sorban a belföldi községek körében kell, hogy fogyasztó piacra leljen. Anonban ha mint nálunk $\frac{2}{3}$ -ad részét képező földműves osztály kevés termelő képessége miatt, szegény, vagy mint Bacsák aipán mondta — koldus, ha ennek nagyobb része az év nagyobb szakán át mezitláb és gatyában jár, s egy szűrt, kalapot legfeljebb minden 4-5 éven át képes egyszer vásárolni stb., ilyen fogyasztók mellett teljes lehetetlenség, hogy a kézműipar lendületet vegyen és felvirágozhatnék.

A házipar legyen mezőgazdasági iparunk kiegészítő része. Ne elégedjünk meg azzal, hogy ez az ország egyes helyein üvegázi növénykép néha terhes áldozatokkal is ápoltsák, hanem legyen az minden földműves családnak otthonos foglalkozása. A gabona, liszt, bőr, hus, tej, fagygyu, szappan, kender, len, fa, vessző, nád, szalma esontfélék stb. mind oly anyagot kepeznek, melyek a vidék sajátosságaihoz képest könnyen elsajátíthatók, s a család összes tagjai által gyakorolható, kevés ügyességgel átalakítva a család egész házi szükségletét fedezni képes jövedelmi forrással szolgálhatnak.

A mezei és házi iparban látjuk a nép gazdasági tevékenységét összefoglalva.

Ennek a nemzet életében és fejlődésében oly alapszerű jelentőséggel bíró földműves osztálynak, mely nemzetünk zöme, nemzeti vagyonunk legfőbb

Ráth Károly.

elhárítására. S a „Rules of Civility” című könyvben, melyet 1685-ben fordítottak francziából angolra, a a következőket olvashatjuk: „Ha Ó Nagysága prüsszenteni találja, nem kell kiáltanod: „Isten áldja meg Önt, Uram!” hanem szépen le kell vened kalapodat, magadat illedelmes meghajtandó s ama köszöntést magadra alkalmaznod.” Az újra keresztelők és a quaker-ek egyéb formulák mellett a prüsszentéshez kötött jókívánatokat is eltörölték, mindazonáltal még alig félszázaddal ez előtt e szokás így a magasabb mint az elsőb körökben feltalálható volt.

Az olaszok, ha valaki prüsszentett, azt mondják: „Prosit!” vagy „Felicitá!” mire az illető a „Grazie” szóval köszön. A németeknél a középkorban „Gott heil!” felkiáltás divott, melyet ma is gyakran hallhatunk. Franciaországban a régi „Bonheur!” (szerecsene) vagy Dieu vous bénisse!” (Isten áldja meg!) felkiáltás helyébe az egyszerű főhajtás szokása lépett.

Ha egy hindu prüsszent, a mellette levők azt kívánják, hogy „Élj!” mire az illető azt feleli: „Veletek!”

Uj-Seelandban, ha egy gyermek prüsszentett, bizonyos varázsszót mondottak a szerecsétség meggátolására; az ó-kalabári négerek pedig olyatén tagteljessé, mintha valami rosszat akarnának elkergetni, kiáltják: „Távolodjék el tőled!” Ha Monomotapa Abyssiniában király prüsszentett, az áldás ki-

vánatok szájáról szájára jártak az egész városban. Guineában a mult században még az volt a szokás, hogy ha valamely előkelő egyén prüsszentett, a jelenlévők mindnyájan leborultak, megcsókolták a földet, s kezeikkel tapsolva kívántak minden jót és szerencsét. Egy esodlatos amerikai esetet találunk feljegyezve Garcilaso de la Vega munkájában Florida lakóiról. A benszülötték feje, Guachoya meglátogatta az expedíció vezetőjét, s az alkalommal véletlenségből hatalmasan elprüsszentette magát, mire a veljőttek fejüket bólintgatták, kitárták majd összetették karjait, s nagy tiszteletet mutató tagteljesséssel különféle jókívánatokkal halmozták el azt, s jó sok idő telt bele, míg ismét leesendültek. Ha a szulunknál valaki megbetegedett, mindenkéltt azt kérdezik tőle látogatói, vajjon prüsszentett-e már, s ha nem, bosszúsán morogják, hogy „a beteg veszélyes.” Ugyan ezen négértörzsnél szokás a prüsszentő gyermeknek azt kívánni, hogy nőjjön, a mennyiben ez az egészség jelének tekintetik.

Egy másik néger népnél, az amakosáknál tanulságos példát találunk arra nézve, hogy miképen mennek át ilyes szokások egyik vallásból a másikba. Ezek ugyanis azelőtt prüsszentés alkalmával isteni üsüket, Utikszót hívták segítségül, mióta azonban a keresztény vallásra tértek, azt kiáltják: „Teremtőm! tekints reám!”

Az eddigiekből eléggé kitűnik, hogy a prüss-

zentés alkalmával való jókívánat már a legrégibb korban is divott, s hogy a vad népeknél is tapasztalható. Lássuk már most az ahhoz kötött babonákat is.

Mint már fentebb láttuk, Homerosz hősköltéményében a prüsszentés szerencsét jelentőnek tekintett, hasonlóképen említi azt Xenophon Anabasisa is. Plutarch pedig azt beszéli el, hogy a salamis csata előtt, midőn Themisztokles hajóján az istenneknek áldozatot mutatott be, egyike a jelenlévőknek elprüsszentette magát, minek a főpap nagyon megörült s a győzelmel biztosnak mondotta. Eusztaziusz szerint csak a jobboldali orrlyukból kitoró prüsszentés tekinthető jó jelnek, s ha utját a bal-orrlyukon keresztül veszi, rossz következményre szokott lenni, s ugyan e véleményen volt Theokritos is. Ha a prüsszentés dől az éjfel között, avagy akkor történt, amikor a hal a bika-, mérleg-, oroslán-, hal- vagy a bakjegyben állott, azon esetben szerencsét jelentett, ha pedig prüsszentéskor a hold a szűz-, vízöntő-, rák- vagy skorpió-jegyben volt, hát akkor biztonság vették, hogy valami szerencsétlenség fog történni. Az olasz azt szokta mondani: „Chi a digiuno ha starnutato sara nel giorno regalato o mortificato.” (A ki éhómra prüsszent, azt az nap vagy megajándékozzák vagy megszdídják.) A magyar paraszt főképen akkor tartja a prüsszentést vérszedelmet-jelentőnek, ha az pénteki napon s éhgyómra történik.

termelője vajmi csekély gondját viselék. Pedig mily csodaszép hatással van e téren midaz, a mi élet-erőt eltalálja. Mi adta meg nemzetnek a nemrég lefolyt súlyos viszonyok között az ellenállhatási erőt? az urbér alyo kiváltott birtok. Nem az a sok fel-szahadott kéz szerezte-e meg a nemzetnek azt a roppant teherviselési képességet, melylyel az abso-lut és alkotmányos kormányzat halomra gyült köz-terheit elviselte, nem ez-e, az önbizalmat és azt a szívósságot, mely még ma sem enged végleg el-csüggedniük? És ha messzebb visszatekintünk, nem a birtokviszonyok szerencsés rendezése teremtette és fejlesztette-e azon virágzó községet, melyek a va-sut és távúra hiányukra is jóléneket örvendtek.

Tanulmányoztuk-e azon birtok, azon család, azon osztály és gazdasági lét szükségéit, adtuk-e annak eszközöket önjavá, s a nemzet fejlődésének előmozdítására, akár újabb magánjog, akár közgáz-gatási, akár socialis intézkedéseink által.

Megszereztük az újabb idők kulturális eszkö-zeit, a gőzérő s a vasutat, de a mezei gazda vi-zionyai rendezésével nem foglalkoztunk.

A nép műveltségének, a nemzet fejlődésének egyik tényezője a népnevelés az iskola. Ez valódi hatású csakis bizonyos jövedelmű gyakorolhatja. A tankötelezettség, a képzetés segédeszközei nél-kül többnyire eredménytelen.

Azon 2000 községben, melyekben a hivatalos kimutatás szerint még nincs iskola, és másutt is a kellő számú és minőségű iskolák — ide értve a szak- és ipariskolákat és tanfolyamokat — felállít-
tassanak s az iskolákor beléik tanulása és művel-
dése az illető hatóságok közegének támogatásával elő-
segítsék, illetve ellenőrizzék.

Iskolákról szólván, legyünk rajta, hogy az is-
kolakötelesek rendszeren látogassák az előadásokat; s
főleg, hogy az ismétlő-óktatás, mely az egész ok-
tatásnak koronáját képezi, országsszerte rendszeren ke-
resztül vtessék. Mig az iskolamulatszások oly iszo-
nyu számával találkozunk, miként ezt statisztikai a-
dataink feltüntetik, addig nagy közönségünknel ezi-
vilizáció és kellő haladásról nem lehet szó. S mi-
vel a szellemi haladás maga után vonja az anyagi
gyarapodást, segítsék tehát elő az iskolai és nép-
könyvtárakat, mint kultur állapotaink legbiztosabb
és leghatalmasabb emelvényeit.

Továbbá, tekintettel hazánk agricoliaris viszony-
nyaira, legyünk még azon is rajta, hogy az oksszerű
mezei gazdaság s a gazdagon jövedelmező gyümölcs-
termelés emelése szempontjából iskoláink mellett is-
kolakertek és faiskolák állitassanak fel.

Ha mi megelégszünk azzal, hogy ezek beren-
dezése s felállítása a törvényekben ugy is ki van
mondva, de miként sajnálatlalt tudjuk, tényleg leg-
több helyen ismeretlenek, akkor áldott természeti
viszonyaink s termékeny talajunk daczára, még so-
káig nem érendünk utól a külföldet, mely e tekin-
tetben is rosszabb viszonyok mellett előbbre van.

Hogy könyvtárakat, iskolakerteket és faiskolá-
kat együttesen említek meg, azért van, mert mig
ezek befolyása viszonyaink emelésére tagadhatlan,

Az orozok meg a hinduk azon hiszében vannak,
hogy mikor prüsszentenek, okvénlénl az asszony
gondol rájuk. A prüsszentéshez kötött egyéb babo-
nák közül bizonyára eleget ismer a t. olvasó, hiszen
még ugyancsak járja az a hit is, hogy a beszéd köz-
ben történt prüsszentés a mondottak igaz volta mel-
lett bizonyít, bár ezt sok helyütt ma már inkább
tréfából szokták állítani.

A prüsszentés alkalmából mondani szokott jó
kívánatok eredetét illetőleg mar említették a régi
görögök s aztán a keresztények véleményét. A zsidó-
k papjai megint azt tanították, hogy a szokás ke-
letkezének oka azon körülmény volt, melynél fogva
Ádám, az első ember s legközelebbi utoái életük-
ben csak egyszer prüsszenthettek, s rögtön meghal-
tak az után. Jákob patriarka kérésére azonban meg-
engedte az isten, hogy az emberek életükben több-
ször is prüsszenthettek annélkül, hogy azonnal meg-
halnának; ám a halál félelme ez után is arra kész-
teté a halandókat, hogy ily alkalommal még is ki-
vánják az illetőnek, hogy javára, egészségére váljék.

A perzsáknál azon hit uralkodik, hogy a prüss-
szentés az ember bensőjében elrejtőzött egy démon-
tól származik, s a kelták szerint azt, ki az istent nem
hírja segítségül, prüsszentéskor nagyon könnyen tova
ragadhatják magukkal a szellemek. Ha egy zulu
prüsszent, írja dr. Calloway, azonnal felkiált imi-
gyen: „Ime, meg vagyok áldva. Ösöm szelleme van

országsszerte ép ezek gondozása s felkarolása igényli
a társadalom nagyobb és odaadóbb figyelmét.

Minden községben, a hol még hiányoznak és
a hol részben vannak is kellő számú kisdödvödák
és a szükséghez képest az árva gyermekek részére
szeretetházak alapításának, hogy ekép a kiskorúak
közé — azok elhanyagoltatása folytán tapasztalt
nagy halandóság mérsékeltsék. Széchenyi szerint
oly kevesen vagyunk, hogy nálunk még az apagyil-
kosnak is meg kellene gyegyelmezni; tehát annál na-
gyobb kötelességünk azokat megvédeni, kik önhibá-
juk nélkül vannak veszélyeztetve.

A kisdödvödák mellett szól még a magyaro-
sodás terjesztésének nagy argumentuma is. Hazánk
körülbelül 16 millió lakosságának alig felét teszi
csak még ma a magyar. Nyelv s nemzetiség sokat
elválaszt tőlünk, kik megbízható igazi magyarok,
hazánk sorsát teljesen magukénak valló hazafiak csak
akkor lesznek, ha egyszersmind zuegetes magyar
nyelvünk lesz anyanyelvük. Gr. Zichy Jenő.

(Vége következik.)

Az ipartörvény reviziója.

A második iparügyi enquete nyolc
ülésben tárgyalván az ipartörvény módosításának fon-
tosabb élti kérdéseit, báró Kemény Gábor elnököi
miniszter által f. hó 7-én betesztetett. Már most
a miniszteren a sor, hogy ne huzza halaszsa to-
vább a rég megérett ügyet, hanem kerite elő a tör-
vényjavaslatot legalább oly időben, hogy az az új
országgyűlési özi szeziónál azonnal tárgyalható le-
gyen, mert arra, hogy még ebben a szeziónban ke-
rüljön rá a sor, most már a legkisebb kilitás
sines. Az iparosokak nézve mindenesetre megnyu-
gató lehet azon körülmény, hogy még az elmélet
legkiválóbb férfiai is a kényszer társulatok
mellett nyilatkoztak, a mely kiválonban tudvale-
vőleg az 1879-iki országos iparos gyűlésnek határo-
zatai is összpontosultak, és mely mellett a mult évi
september hóban tartott első enquete szinte nagy
többséggel állást foglalt.

A jelen enqueteben a kötelező társulatok, te-
hát az iparos osztály egyhangu kívánása mellett
nyilatkoztak: Ráth Károly, Mudrony Soma,
gróf Apponyi Albert, báró Liptay Béla, Lu-
kács Béla orsz. képviselők; Kerkapoly Károly
és Kautz Gyula egyetemi tanárok, továbbá gróf
Zichy Jenő, Dr. Weisz Béla tanár, Havas Sándor
géggyáros. A társulati kényszer ellen vitatkoz-
tak: Hegedűs Sándor, Láng Lajos, Falk Miksa
Helly Ignác (?) képviselők, Csepreghi János
és Thék Endre asztalosok, Krausz Lajos szeszgyá-
ros, Neuschlosz Mar. parhetgyáros, Keleti
Károly miniszteri tanácsos és Herich Károly osz-
tálytanácsos. Az utóbb nevezettek Helly kivételével
valamennyien tagjai vagy vezetői az új miniszteriál-
is „általános iparegyületnek,” mig mindazok, kik az
iparos-ország jogos kívánalmait a törvényhozás ál-
tal számbavételei kívánják, egyszersmind a régi füg-
getlen országos magyar iparegyületnek hívei. És
felemlítjük még azon igen jellemző ténny is, hogy
a budapesti kereskedelmi testületek szinte mind-
annyian a mellett nyilatkoztak és kérvényezték,
hogy a törvény kötelezen minden iparost valamely
társulatba való belépésre.

Az enquete utolsó ülésében a részt vett tagok
névben Ráth Károly mondott köszönetet az elnököi
miniszternek azon türelmes kitartásért, melylyel a
bennem, az jött hozzám, hadd dicsérem és imád-
jam tehát őt!”

Tekintetbe véve azt, hogy az alsóbb fokon álló
néptörzseknell azt hiszik, hogy az ember lelke a testbe-
be s abból ismét kimohet, s azonfelül más szelle-
mek is felkereshetik a testet, azt birtokukba vehetik
s betegséggel láthatják el, aligha esalódnak, mid-
dön a prüsszentéshez kötött szokásokat ezen primitív
képzetekkel hozzuk összefüggésbe, s eredetüket azon
korra tesszük, mikor az ily jelenségek magyarázata
nem physiologiához, hanem a theologiához tartozott
még. Annyi bizonyos, hogy e szokások egy, ma már
föltegyerekesnek tetsző nézet, szükségsszerű köz-
kezményei voltak. A régiek ugyanis, mint a mai va-
dak, erősen hitték a jó és rossz szellemekben, kik a
halandó ember porhüvelyét gyakorta felkeresik, s
azon hit adott létet a prüsszentésnek tulajdonított
különböle jelentésnek, babonás szokásoknak; annyival
csodálatosabb tehát, hogy a XIX. századnak felvi-
lágosítással tele tömött légkörében még folytonosan
uszkálnak az ily régi babonák foszlányai . . .

A. N. J.

hosszas vitaközlásokat meghallgatta. azon remé-
nyek adva kifejezést, hogy a miniszter most már kel-
lőleg tájékozva van és sietteti fogja a törvényja-
vaslat elkészítését, s az eddig tanusított jó akarat-
tal meg fogja találni a helyes vezérfonalat százezer-
nyi szorgalmas és hazafias állampolgár fenyegetett
életérdekeinek megóvására.

Vidéki és helyi hírek.

Városunk országgyűlési képviselője Ráth Ká-
roly ur a kereskedelmi és közoktatási miniszterek
által kinevezett az újonnan szervezett országos
iparoktatási tanács tagjává. Bizonyára
örvendet-s bizonyítéka a jelen kormány elfogulatlan-
ságának azon körülmény, hogy képviselőnk ellen-
zéki létére is a miniszterium által minden szakta-
nadosközménybe és minden oly állandóan működő hi-
vatalos testületbe első sorban meghívatik, a hol az
ő szakavatottsága az ügyet jelentékenyen előmozdi-
thatja. Mint értesülünk, csupán egy év leforgása alatt
R. K. ur nem kevesebb mint hat miniszteri en-
queteben volt hivatalos.

Az alsópánválasztás hétfőn ment végbe, azt
mondják, Veszprém már régóta nem látott anny
törvényhatósági bizottsági tagot, mint ez alkalom-
mal. Csapó Kálmán még a választás előtt lépett
vissza, s így Végelyi Deszö megyei főjegyző vá-
lasztott meg közfelkeltással alsópánvá. Eljen!

Beküldetett Az iskolai takeréképztárt Zubeck
Lénárd pusztagyimnóhi néptanító ur a mult iskl.
évbén iskolájában életbe léptette, és pedig oly szép
eredményrel, hogy 25 tanuló ez idődig megtakarít-
ott 50 frt. Ez üdvös intézmény, mely nem nagy
fáradásba kerül, ajánlandó a néptanító urak figyelmé-
be. (Mi ezen intézményért éppen nem tudunk ra-
jongni, mert szerintünk a népiskolának mások a
cséljai. Mindamellett elismerésünket mi sem tagad-
juk meg Z. L. tan. úrtól. Szerk.)

Hétfőn a feldagadt Tapolca vizének jegére
egy 12 éves fiu lépett, de vesztére, mert a jég ketté
tört, s a fiu nyomatlanul eltűnt a jég alatt.

Különös szokatlan eljárásunk van, kedden
delután megeredtek az ég csatornái, este pedig vil-
lámolt és dörgött, — vajjon ez mit jelentesen az
időjárók szerint?

Tekintetes szerkesztő ur! Beesés lapjának
mult számában csekélységre vonatkozó közlemé-
nyére relléktával, kötelességem tartom kijelenteni,
miszertin a helybeli úr. krajczeregylet Spatz Ignác
derék kartársannak és kizárólag neki köszöni ala-
kulását, a mennyiben ő penditette meg és fogana-
tosította a szép eszmét. Tisztelettel Pápan, 1881.
marchius 7-én Schör Armin.

Mádi kávéházában f. hó 15-én álarcos Pu-
rim-bál lesz. A továbbiát a falragások jelentik.

Lapunk volt belső dolgozójárura Vende Soma
ur legközelebb átvette a „Magyar kereskedők lapja”
szerkesztését. Kivánunk neki kitartást és sok sze-
resnét.

„Beneficentia“ deáksegélyző kör. A főgymn.
igazgatóságához 1881. Január havában benyújtott fo-
lyamodványunkra, melyben körünk megerősítést kér-
tük, tagadó, sőt tiltó feleletet kaptunk, okul hozat-
ván fel az, hogy a még eddig fennállott deáksegélyző
körök sem szilárd alappal, sem huzamos tartamall
nem bírtak. Így van és volt ez az első emberpár
óta, hogy a fiuk gyakran az atyák büneiért szenved-
nek. Ezuttal legelső és legfőbb kötelességünknek
tartjuk körünk szép jellemű pártolóinak kis áttekin-
tetést nyujtani a korán alhunnyt nemes célu kör éle-
téről. A befolyt adakozási összegből 5 szegénysorsu
főgymn. tanuló segélyeztetett a beiratás és köny-
vekre szükséges költségek fedezésé által. — Segé-
lyeztettek: VIII. o. idős H. E. VII. o. K. M. S. S.
VI. o. V. N. V. G. L. Kevés a hely körünk teljes
működését itt részletesen leírni, hanem e czéllól
felhívjuk a nemesviszű adakozókat, hogy bárki bár-
mikor körünk pontos és lelkiismeretes működéséről
kimutatás és felvilágosítást nyerhet az elhunyt kör
jegyzőjénél. Fogadják legforróbb köszönetünket és
elismerésünket a segélyeztetek névében mindazon ne-
mes szívek, melyek kellőleg tudták és tudják méltá-
nyolni a szegénysorsu tanulók nyomasztó helyzetét.
A tagok.

Kruesz Krizosztom pannonhalmi főapátot a
király belső titkos tanácsosnak nevezte ki. Az érde-
met illeti meg a koszoru.

A nagszombati községi polgáriiskola IV. osz-
tályának növendékei az intézet ifjúsági könyvtára javára
1881. évi február hó 26-án szini előadást rendeztek.
A polg. iskolai zenekar által előadott megnyitó után
színe került: A pórl járt regruták, vagy: A fura-
ngos örmester. Vagy szimfii dalokkal két felvonás-
ban: A. A. v. d. Stempel vigjátéka után magyarrá
átdolgozta és bővítette Alszegehy N. János polg.
isk. tanár s lapunk kedvelt tollu dolgozó társa. Az
előadás 27 frtot jövedelmezett.

Levelezőlapok ragasztott czímmel. A közmunka
és közlekedésügyi m. kir. miniszterium f. é. 5025 sz.
alatt a következők rendeletét bocsoctotta ki: Az egye-
temes posta egyesületi szerződéshez tartozó fogana-
tosítási szabályzat XV-ik, valamint a levélposta tarifa
III-ik czikke értelmében a levelező lapokhoz a netán
a hőmértetéses kiegészítésére szükséges levéljegye-
ken kívül más tárgyat illeszteni vagy rájuk ragasz-
tani nem szabad. Ennélfogva külön papirszeletekre

